

TEZE

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta

Ústav pro dějiny umění
Dějiny výtvarného umění – obecná teorie a dějiny umění a kultury

Mgr. Kateřina Tučková

Skupina RADAR - The RADAR Group

Disertační práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Klimešová, Ph.D.

2014

ANOTACE DISERTAČNÍ PRÁCE

Disertační práce s názvem Skupina Radar pojednává o jedné z tvůrčích skupin, které na českou uměleckou scénu vstoupily po roce 1956, kdy se po únorovém XX. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu zpochybnění dosavadních rigidních praktik projevilo i na domácí půdě. Svaz československých výtvarných umělců tehdy povolil zakládání menších spolků. Skupina Radar své založení ohlásila v roce 1960 a v roce 1961 vystoupila na první samostatné výstavě. Představila se v počtu osmnácti členů, z nichž nejvýznamnější autoři, bývalí členové Skupiny 42 – František Gross, František Hudeček a Ladislav Zívř – patřili už k etablovaným umělcům starší generace. Mladší umělci narození mezi lety 1923 a 1930 vystoupili na této výstavě jako malíři, sochaři či grafici z většiny poprvé.

Členy skupiny Radar lze považovat za autory tzv. krotké moderny, kteří v uvolňující se době druhé půle 50. let navazovali na předválečné modernistické směry. Na soudobé scéně měli velmi dobrý status, protože vycházeli z pozic zaštitěných Svazem – většina byla členy, někteří působili dokonce jako funkcionáři v jeho nejužším vedení. Proto se nestali součástí opozičního Bloku tvůrčích skupin, byť s jejich uměleckým směřováním korespondovala ve více či méně srovnatelné kvalitě i tvorba většiny členů Radaru. Z tohoto důvodu byla skupina Radar později vnímána jako prorežimní, což se odrazilo i na její porevoluční recepci.

Danou skutečnost si tato disertační práce klade za cíl prověřit. Jejím výsledkem je definice aktivit skupiny i tvorby jednotlivých členů, a zhodnocení, zda je dnes její z hlediska historie umění zanedbatelná pozice důsledkem kulturně-politického kontextu nebo spíše uměleckých kvalit jejích členů.

Zkoumaná problematika je rozvržena do dvou částí. První část se soustředí na postižení situace na současné československé umělecké scéně, v níž jsou sledovány výstavní aktivity skupiny Radar a její reflexe soudobou uměleckohistorickou kritikou. Závěr přináší její zhodnocení v předrevolučním a porevolučním období. Druhá část je věnována medailonům jednotlivých umělců, z nichž někteří jsou v této práci komplexně představeni vůbec poprvé.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Skupina Radar

Skupina 42

Tvůrčí skupiny

České výtvarné umění II. poloviny 20. století

Malba – Socha – Grafika – Knižní ilustrace – Plakátová tvorba

Jaroslav Bartoš – Václav Bláha – Dobroslav Foll – František Gross – František Hudeček – Jiří Chadima – Vladimír Kovářík – Radim Malát – Jiří Mikula – Milada Mikulová – Zdeněk Mlčoch – Josef Prošek – Teodor Rotrekl – František Říha – František Skála – Otto Sukup – Zdeněk Vodička – Jindřich Wielgus – Ladislav Zívr

O SKUPINĚ RADAR (1960 – 1970)

Skupina Radar vznikla na konci roku 1960 jako jedna z tvůrčích skupin, jejichž sdružení bylo povoleno změněnými stanovami Svazu československých výtvarných umělců na sklonku roku 1956. Pro toto období, které na počátku uvozoval XX. sjezd Komunistické strany Sovětského svazu a Chruščovův projev s kritikou kultu osobnosti, se ujal název „doba tání“ vycházející z knihy sovětského spisovatele Ilji Erenburga.

V uvolněné atmosféře doby tání se ke slovu přihlásila celá plejáda tvůrčích skupin – tou první byla skupina Máj 57, která mezi nimi zaujala výjimečné místo, neboť vytvořila precedens pro výstavní činnost mladých umělců, jejichž výtvarný názor se vymykal požadavkům socialistického realismu. Skupina nevyhlásila závazný program, pro individuality v ní působící však bylo charakteristické úsilí po nalezení nového výrazu, který přiznaně navazoval na principy českého i světového meziválečného moderního umění. Vzhledem k umírněnému užívání formálních podnětů moderny v tvorbě těchto autorů dnes celý střední proud nastupující na přelomu 50. a 60. let nazýváme tzv. krotkou modernou. Řadíme k ní i několik dalších skupin vzniklých po Májí – jen s mírným odstupem vystoupila skupina Trasa, která si k názvu po nějaký čas připojovala číslovku 54 jako odkaz k datu, kdy se poprvé sešli její budoucí členové, bývalí absolventi Vysoké školy uměleckoprůmyslové.

Zformovala se také skupina UB 12, Etapa, Experiment, Proměna a MS 61, které se v roce 1961 sdružily v Blok tvůrčích skupin.

V té době poprvé vystoupila i skupina Radar, která se uvedla výstavou v galerii Československého spisovatele. Ve svém jádru spojila tři generačně starší bývalé členy Skupiny 42, Františka Grosse, Františka Hudečka a Ladislava Zívra, a pak mladší umělce, vrstevníky už zmíněných skupin a bývalé spolužáky z Vysoké školy uměleckoprůmyslové. Se členy jmenovaných skupin sdíleli autoři Radaru snahu po vymanění z dogmat socialistického realismu, jejich volná práce umírněně vycházela z principů expresionistické malby, kubistického purismu, někteří umělci ve svém díle podobně jako autoři Trasy užívali légerovské zkratky a grafické linie, pro jejich díla byla charakteristická výrazná, jasná barevnost. Svým, byť striktně neformulovaným, programem se umělci hlásili k odkazu Skupiny 42 a její civilistní poetice.

Skupina Radar se tak svým uměleckým směřováním přiřadila k ostatním skupinám středního proudu tzv. krotkých modernistů, které na soudobé výtvarné scéně stály mezi radikální stranou umělců okruhu Mikuláše Medka vycházející ze surrealismu, a prorežimními skupinami typu Říjen.

Jejich pozice na soudobé scéně však není z dnešního hlediska neproblematická. Vzhledem k členství řady autorů Radaru ve Svazu (dokonce v jeho ústředním výboru), se Radaristé nepřidali k hybné síle Bloku tvůrčích skupin. V osobě Františka Grosse se dokonce pokusili jejich aktivity bojkotovat. Svým konformním postojem k režimu, účastí na propagandistických přehlídkách v Jízdárně Pražského hradu i loajálním plněním oficiálních zakázek, se na počátku 60. let ideově blížili k již zmiňovanému Říjnu, byť jejich volná tvorba vypovídala o méně angažovaném uměleckém postoji. Orgány Svazu ho akceptovaly právě pro vyjadřovanou loajalitu, a skupina Radar oproti ostatním tvůrčím skupinám netrpěla nedostatkem výstavních příležitostí ani nezájmem tisku.

Tak její činnost sledovali a kladně hodnotili hlavně teoretici a publicisté spjatí s vedením Svazu do jeho reorganizace v roce 1964 – Václav Formánek, Luboš Hlaváček, Vlastimil Fiala.

Na tvorbě skupiny Radar chválili především optimistický vztah k současné realitě a jasný námětový okruh vycházející z civilistní poetiky Skupiny 42, později z reality vědeckotechnického pokroku.

Václav Formánek tehdejší postoj konformních teoretiků shrnul do zhodnocení, že „o Radaru je možno říci, že v našem umění reprezentuje novou modifikaci poměrně staré linie, která začíná poetismem a konstruktivismem dvacátých let, prolíná ve třicátých letech

některými proudy surrealismu a pozdního kubismu lyrického nebo légerovské varianty, a ve zvláště vyhraněné podobě vyúsťuje za okupace v tvorbě Skupiny 42. Radar přetváří toto 'kulturní dědictví' v novém smyslu, za nových podmínek společenských i kulturních a ideologických. Přitom ovšem tvorba členů Radaru není uniformní, při společném ideovém východisku se tu uplatňují postupy osobité.¹

Oproti tomu historikové umění, které dnes vnímáme jako autority, se o Radaru vyjadřovali jako o generačně promiskuitní skupině, která „spojila trosky někdejší Skupiny 42 se čtveřicí mladých malířů, jimž byl blízký svět moderní civilizace. Zdá se však, že program této skupiny zůstal bez hlubší filosofické základny, která spoluurčovala někdejší snahy Skupiny 42. Svět moderní civilizace tu jako by ztratil svou složitou (...) tvář, stal se pouhou efektní kulisou lidského života a mnohá díla malířů Radaru tak skončila u pouhé technické ilustrace.“²

Ani jedním konstatováním se však nedá shrnout desetiletý vývoj skupiny. Během něj se v tomto širokém spolku, kterým prošlo na dvacet pět uměleckých osobností, vytvořily menší podskupiny, které prvotní program rozvíjely v několika směrech.

Nejprogresivnější z nich tvořily silné individuality bývalých členů Skupiny 42 – František Gross se po počáteční etapě angažované práce kolem roku 1962 vrátil ke své tvorbě z konce 40. let a navázal na cyklus figur-strojů v redukované, znakové malbě. František Hudeček se ve stejné době přestal věnovat nočním chodcům, kterými po odmlce v letech padesátých navázal na svou tvorbu z konce 40. let, a vydal se překvapivě radikálními směry abstrakce. V jedné linii tvorby navazoval na svá surrealistická východiska v biomorfních kompozicích pralesů, ve druhé na konstruktivistická východiska, která ho brzy přivedla až ke zralé formě op-artu.

Ladislav Zívř se ve stejné době odvrátil od propracovávání symbiózy člověka a stroje a našel svébytnou cestu k tvarově zcela autentickým plastikám inspirovaným přírodou.

Další podskupinu tvořila skupina autorů, kteří tematiku města brzy přeformulovali k tematizování výdobytků civilizace. Byli to z převážné většiny autoři, kteří se mimo volnou tvorbu specializovali na oblast dobrodružné, technické, vědecké či futurologické ilustrace, z níž čerpali podněty i pro svou malbu a grafiku. Dobroslav Foll, Zdeněk Mlčoch, Vladimír Kovářík, Jiří Mikula a především Teodor Rotrekl tak tvořili podskupinu, jejíž dílo z první půle 60. let je dnes možné vnímat jako reálný důkaz dobové vlny tzv. „kosmického jara.“

¹ FORMÁNEK, VÁCLAV. *Co si myslím o Radaru*. Karlovy Vary: Galerie umění Karlovy Vary, 1965. Str. 25.

² NOVÁK, LUDĚK. *Tvůrčí programy českého malířství po roce 1945*. In: *Výtvarné umění*, roč. XV, 1965, č. 4-5, str. 179-182.

Volně s nimi souvisí tvorba podskupiny autorů, kteří se k vesmíru a vědeckým objevům v obsahové rovině neobraceli, ale jejich dílo s tvorbou zmíněných autorů koresponduje v optimistickém náboji, barevné jásavosti, užití geometrického rastru, diagonál, asymetrických prvků a plošek, tvarové redukce, a dalších rysů stylu brusel. Z těchto autorů je nejvýraznějším představitelem Radim Malát, v kvalitativně nižší úrovni pak stylově nevyhranění Jiří a Milada Mikulovi a František Říha.

Z malířů pak svébytnou podskupinu tvoří ještě Jiří Chadima, který po celý život rozpracovával senzuačně cítěné městské motivy, a František Skála, který byl nejsilnější v humoristické a karikaturní tvorbě a s programem Radaru souzněl jen volně. Stejně tak s ním z principu technické odlišnosti volně souzněl i vynikající grafik a ilustrátor Václav Bláha, a tematicky odlišní sochaři vyjma Ladislava Zívra. Fotograf Josef Prošek v první etapě činnosti skupiny zase naopak svými poetickými snímky městských zákoutí pomáhal program skupiny precizovat.

Činnost skupiny Radar můžeme rozdělit na několik etap. První lze vidět v rozpětí let 1960 a 1963. V ní byl definován program Radaru a jednotliví umělci ho postupně svým cítěním i uměleckými prostředky propracovávali k osobitým výstupům. Od první výstavy v galerii Československého spisovatele (1961), kde shromáždili díla vzniklá většinou před ustanovením skupiny a tak s ní související jen málo, se tu posunuli až k výstavnímu turné v roce 1963, kde se představili v nejkoherentnějším programovém souboru.

Druhá etapa zahrnuje roky 1964 a 1965, kdy proběhla výstava v pražském Mánesu a výstava v Galerii umění v Karlových Varech. V tomto období se umělci začali viditelně diferencovat do různých cest i kvalitativních úrovní. Výrazně na sebe mimo bývalé členy Skupiny 42 začal upozorňovat Teodor Rotrekl s kombinovanými obrazy, jimž byla vyčítána inspirace Rauschenbergovou verzí pop-artu, a kosmický humorista Dobroslav Foll s hravými malbami stavů beztíže, v níž nechal levitovat nejen technické vybavení raket, ale i na prvočinitele rozložený svět svých nejbližších a přátel.

Stejně jako i ostatní umělci středního proudu a členové dalších tvůrčích skupin, i autory Radaru v tomto období oslovila vlna abstraktního umění. V dílech vystavených v Mánesu i v Karlových Varech tak můžeme vidět zřetelný posun k abstrahujícímu výrazu. K němu se jako první přihlásil op-artovými kompozicemi František Hudeček, následován Jiřím Mikulou a v několika případech i experimenty Dobroslava Folla, Vladimíra Kovářika, Radima Maláta, Milady Mikulové a Zdeňka Mlčocha.

Poslední etapa činnosti skupiny Radar je vymezena roky 1966 a 1970, v nichž se autoři vydali po nejrůznějších cestách a pilíře společně definovaných programových tezí

opustili. K abstraktnímu tvarosloví se mimo zmíněné umělce dopracovali i sochaři, z nichž dokonce i autoři s výrazně tradičním projevem, jako byl Jaroslav Bartoš, Zdeněk Vodička nebo Jindřich Wielgus, vytvářeli díla inspirovaná abstraktní sochařskou tvorbou výraznějších uměleckých osobností. Žádný z nich se však nedopracoval k natolik originálním řešením, aby se jejich dílo z druhé poloviny 60. let vymykalo z obvyklého průměru. K neobvyklým realizacím dospěl jen Otto Sukup, který se inspirován rodnou jižní Moravou obrátil k principům lidového umění a vytvářel hravé, polychromované plastiky obdobným způsobem, jakým ve stejné době pracoval i Vladimír Preclík.

Zákaz činnosti tvůrčích skupin po reorganizaci Svazu v roce 1970 členy skupiny zaskočil. Byť v posledních letech směřovali různými směry, rozejít se rozhodně nechtěli. Řady skupiny hodlalo dokonce rozšířit několik dalších umělců. Začátek normalizace však mnoho věcí změnil. Někteří autoři byli ze Svazu vyloučeni a čelili obtížným existenčním podmínkám. Někteří našli zaměstnání na Střední umělecké škole na pražském Žižkově, kde byl ředitelem Zdeněk Vodička. Jiným nové okolnosti umožnily strmý kariérní vzestup.

Naposledy se členové Radaru setkali v roce 1971 na výstavě v Karlových Varech, to už však ani oficiálně ani programově nebyla výstava skupinová.

Existence skupiny Radar tak byla přetržena v okamžiku, kdy v jejím jádru vypsely tvůrčí osobnosti schopné konkurovat trojici klíčových členů. Vedle Františka Grosse a Františka Hudečka se k jedinečnému autentickému výrazu dopracoval i Teodor Rotrekl a Dobroslav Foll, rozpracovávající každý v odlišné formě tendence pop-artu. Tvorbu prvně jmenovaného je dokonce možné řadit k tvorbě autorů, které dnes vnímáme jako představitele nové figurace, nového realismu, byť ho Eva Petrová s Luděkem Novákem na výstavu *Nové figurace* (1969) nezařadili. Za povšimnutí i s odstupem času jistě stojí tvorba Radima Maláta a Otto Sukupa.

Domnívám se, že tyto autory je nutné znovu připomenout a přístup k jejich tvorbě přehodnotit. Zdá se, že zůstala nedoceněna kvůli jejich členství ve skupině, která se z dnešního hlediska zdá politicky poněkud problematická. To ale není důvod ke kolektivnímu odsudku všech jejích členů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

PRAMENY:

Archiv Národní galerie, fond Ladislav Zív, deníky 1960 – 1967

Výtvarná periodika z let 1959 – 1969:

Kultura, Kulturní tvorba, Tvorba, Výtvarná práce, Výtvarné umění

LITERATURA:

ADAMOVIČ, IVAN; POSPISZYL, TOMÁŠ (eds). *Planeta Eden*. Řevnice: Arbor Vitae, 2010. ISBN: 978-80-87164-34-1.

ADLOVI, ZDENĚK A VĚRA. *Kouzelná skříňka*. Praha: SNDK, 1960.

ADLOVI, ZDENĚK A VĚRA. *Vyprávění o Velké zemi*. Praha: Albatros, 1974.

BARTOŠ, JAROSLAV. *Výstava Tvorba 1961*. In: Pochodeň, roč. 50, 8. 10. 1961, č. 241, s. 5.

BARTOŠ, JAROSLAV. *O výtvarném díle*. In: Pochodeň, roč. 50, 12. 10. 1961, č. 244, s. 3.

BROŽKOVÁ, LIBUŠE. *Theodor Rotrekl*. In: Výtvarná práce, roč. XIII, 1965, č. 26, str. 9.

BROŽKOVÁ, LIBUŠE. *Výstava Radaru v Mánesu*. In: Výtvarná práce, roč. XV, 1967, č. 19, str. 4.

BRUKNER, JOSEF. *Krotká generace. Poznámky na okraj mladého výtvarnictví*. In: Květen, roč. III, 1958, č. 9, str. 496 – 497.

BYDŽOVSKÁ, LENKA; SRP, KAREL. *Libeňský plynojem*. Praha: Gallery, 2004. ISBN: 978-80-860108-1-6

CÍSAŘOVSKÝ, JOSEF. *Umění mladých výtvarníků Československa 1958*. Praha: ÚV ČSM, 1958.

ČERNÁ, MARIE. *Václav Bláha*. Praha: Československý spisovatel, 1981.

Dějiny českého výtvarného umění 1958 – 2000. VI. díl. Praha: Academia a Ústav dějin umění Akademie věd České republiky, 2004. ISBN: 978-80-200-1489-6.

Dějiny českého výtvarného umění 1939 – 1958. V. díl. Praha: Academia a Ústav dějin umění Akademie věd České republiky, 2005. ISBN: 80-200-1390-3.

Druhý pražský salon výtvarného umění. Praha: Obecní dům, 1956.

DEMEL, JIŘÍ: *Zdeněk Mlčoch*. Sobotka: Klub přátel města Sobotky, 2002.

DVOŘÁK, FRANTIŠEK. *Jaroslav Bartoš – Karel Slabý-Kareš*. Praha: ČFVU, 1960.

FIALA, VLADIMÍR: *Výtvarní umělci XII. sjezdu KSČ*. In: Tvorba, roč. XXXI, 1962, č. 49, str. 1156 - 1157.

FIALA, VLADIMÍR: *Skupina Radar*. In: Tvorba, roč. XXX, 1961, č. 25, str. 597.

FIALA, VLASTIMIL. *Druhá výstava skupiny Radar*. In: Rudé Právo, roč. 43, 26.3. 1963, č. 85, str. 5.

FIALA, VLASTIMIL. *Stopy nad městem*. In: Kulturní tvorba, roč. V, 1967, č. 25, str. 25.

FIALA, VLASTIMIL. *O něčem úplně jiném*. Karlovy Vary: Galerie umění Karlovy Vary, 1971.

FIALA, VLASTIMIL. *Paměť dřeva a pravidlo světla*. Praha: SČSVU, 1968.

FIALA, VLASTIMIL. *Přítomnost lidského bytí*. In: Kulturní tvorba, roč. V, 1967, č. 34, str. 12.

- FISCHER, RUDOLF; KLIVAR, MIROSLAV. *Výstava známkové tvorby, kreseb a ilustrací – Vladimír Kovářik*. Praha: SČSVU, 1984.
- FOLL – Mlčoch – Rotrekl – Skála. Praha: SČVU, 1959.
- FOLL, DOBROSLAV. *Jak se co řídí*. Praha: SNDK, 1966.
- FORMÁNEK, VÁCLAV. *Radar*. Praha: Nakladatelství Odeon, 1971. ISBN: 01-513-71.
- FORMÁNEK, VÁCLAV. *Co si myslím o Radaru*. Karlovy Vary: Galerie umění Karlovy Vary, 1965.
- GROSS, FRANTIŠEK. *František Gross*. Praha: Obelisk, 1969. ISBN: 34-008-69.
- GROSS, FRANTIŠEK a kol. *Českoslovenští umělci lidovým výtvarníkům*. Praha: Orbis, 1955.
- HANČ, JAN. *Události*. Praha: Torst, 1995. ISBN: 80-85639-54-8.
- HLČ. *Foll – Mlčoch – Rotrekl – Skála*. In: *Výtvarná práce*, roč. VII, 1959, č. 4, str. 6.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *Jindřich Wielgus*. Praha: Odeon, 1978.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *Milada Mikulová – Ilustrace k pohádkám Boženy Němcové*. Praha: SČVU, 1978.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *Obrazy Vladimíra Kovářika*. Praha: SČSVU, 1967.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *Otto Sukup – kresby, sochy*. Praha: SČVU, 1986.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *Přítomnost lidského bytí*. In: *Kulturní tvorba*, roč. V, 1967, č. 34, str. 12.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *Radar v Karlových Varech*. In: *Výtvarná práce*, roč. XIII, 1965, č. 23, str. 7.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *Radar – operace č. 1 a 2*. In: *Kulturní tvorba*, roč. I, 1963, č. 15, str. 13.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *Radar v Mánesu*. In: *Výtvarná práce*, roč. XII, 1964, č. 9, str. 3.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *Radar 66*. Rychnov nad Kněžnou: Orlická galerie, 1966.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *Radar 67*. Praha: SČSVU, 1967.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *Skupina 42*. In: *Výtvarné umění*, roč. XIII, 1963, č. 9 – 10, str. 385 – 401.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *Současná československá grafika*. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1964. ISBN: D-13-40053.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *Svět v nás*. Praha: SČSVU, 1967.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *IV. přehlídka. Grafika*. In: *Výtvarné umění*, roč. X, 1960, č. 4, str. 152 – 159.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *Václav Bláha – knižní tvorba, kresby, grafika*. Praha: Čs. spisovatel, 1977.
- HLAVÁČEK, LUBOŠ. *Výtvarná problematika šedesátých let. Příspěvek k řešení státního badatelského úkolu č. VIII-8-4/4*. In: *Umění*, 1985, č. 1, str. 29 – 53.
- HOLEŠOVSKÝ, FRANTIŠEK. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1989. ISBN: 13-777-89.
- HOLEŠOVSKÝ, FRANTIŠEK. *O lyrickém expresionismu Zdeňka Mlčocha*. In: *Zlatý máj*, roč. XXIII, 1979, č. 8, str. 487 – 492.
- HORÁČEK, RADEK; VRÁNOVÁ, JANA. *Mezi námi skupinami. Konfrontace brněnských tvůrčích skupin šedesátých let*. Brno: Dům umění města Brna, 2004. ISBN: 80-7009-142-8.
- HUDEČEK, FRANTIŠEK. *František Hudeček*. Praha: SČVU, 1970.
- HUDEČEK, FRANTIŠEK. *Prehistorie malířského tvora*. In: *Výtvarné umění*, roč. XVI, 1966, č. 8.

- HYLMAR, TOMÁŠ: *První výstava Skupiny 42 pohledem Ladislava Zívra*. In: Umění, roč. LVIII, 2010, č. 4, str. 326 – 335.
- CHADIMA, JIŘÍ; SUKUP, OTTO. *Jak připravit krátkodobý kurs pro vedoucí výtvarných kroužků při Domě armády*. Praha: Ústřední dům Čs. armády, 1956.
- CHADIMA, JIŘÍ; SUKUP, OTTO. *Jak připravit přehlídku lidové výtvarné tvořivosti vojáků v domě armády*. Praha: Ústřední dům Čs. armády, 1956.
- CHADIMA, JIŘÍ. *Technika názorné agitace v armádě*. Praha: Ústřední dům Čs. armády, 1958.
- CHALUPECKÝ, JINDŘICH. *Tiha doby*. Olomouc: Votobia, 1997.
- CHALUPECKÝ, JINDŘICH. *František Gross, Ladislav Novák*. Praha: Špálova galerie, 1965.
- CHALUPECKÝ, JINDŘICH. *O dada, surrealismu a českém umění*. Praha: Jazzpetit, 1980.
- CHALUPECKÝ, JINDŘICH. *Umění dnes*. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1966.
- JAVŮREK, JOSEF. *Václav Bláha – Knižní tvorba*. In: Typografie, 1987.
- JUDLOVÁ, MARIE a kol. *Ohniska znovuzrození. České umění 1956 – 1963*. Praha: GHMP, Ústav pro dějiny umění AV ČR, 1994. ISBN: 80-7010-029-X.
- JUŘÍKOVÁ, MAGDALENA. *Ze sbírky Galerie Zlatá husa*. Praha: Galerie Zlatá husa, 2004. ISBN: 80-239-3406-6.
- KLIVAR, MIROSLAV. *Radim Malát*. Praha: Odeon, 1991.
- JD. *Za Zdeňkem Mlčochem*. In: Knižní značka. List spolku sběratelů a přátel exlibris v Praze. 1995, č. 1, str. 5.
- KLIMEŠOVÁ MARIE. *Věci umění, věci doby. Skupina 42*. Řevnice: Arbor vitae; Plzeň: Západočeská galerie v Plzni, 2011. ISBN: 978-80-87164-70-9 (Arbor vitae) a 978-80-86415-78-9 (Západočeská galerie v Plzni).
- KOHOUTEK, JIŘÍ. *František Hudeček – malíř a grafik v Praze. Katalog k výstavě Františka Hudečka – výběr z díla 1931 – 1979*. OGV v Jihlavě a GU v Karlových Varech, 1979.
- Kol. autorů. *Bruselský sen. Československá účast na světové výstavě Expo 58 v Bruselu a životní styl I. poloviny 60. let*. Řevnice: Arbor vitae, 2008. ISBN: 978-80-87164-03-7.
- Kol. autorů. *Česká kultura na přelomu 50. a 60. let. Kolokvium konané Galerií hl. města Prahy u příležitosti retrospektivy Jiřího Balcara*. Praha: GHMP, 1988. ISBN: 80-7010-016-8.
- Kol. autorů. *Český plakát 60. let ze sbírek Moravské galerie Brno*. Brno: Moravská galerie, 1997.
- Kol. autorů. *Ladislav Zívra (1909 – 1980)*. Katalog výstavy Národní galerie v Praze. ISBN: 978-80-7035-353-0.
- Kol. autorů. *Umění zrychleného času. Česká výtvarná scéna 1958 – 1968*. Praha: ČMVU a Cheb: SGVU, 1999. ISBN: 80-7056-068-1.
- KOTALÍK, JIŘÍ. *Dva z generace*. In: Výtvarné umění, roč. XIV, 1964, č. 6-7, str. 294 - 298.
- KOTALÍK, JIŘÍ. *František Gross*. Praha: Nakladatelství čs. výtvarných umělců, 1963.
- KOTALÍK, JIŘÍ. *K výstavě Skupiny Radar*. Praha: Galerie Vltavín, 1994.

- KOTALÍK, JIŘÍ. *Obráz moderního času*. In: *Kultura*, roč. V, 1961, č. 25, str. 4.
- KRAUSS, ROSALIND. *In the Name of Picasso*. In: *The Originality of the Avant-Garde and Other Modernist Myths*. Cambridge: MIT P, 1985.
- KUSÁK, ALEXEJ. *Hovory 19. Hovoří František Gross*. In: *Výtvarná práce*, roč. XV, 1967, č. 21, str. 6.
- KŘÍŽ, JAN. *Šmidrové*. Krajská galerie v Hradci Králové, 1968.
- LAMAČ, MIROSLAV. *Pokus o „dešifraci“ Františka Grosse*. In: *Výtvarné umění*, roč. XV, 1967, č. 5, str. 214-215.
- LAMAČ, MIROSLAV. *Radar v Mánesu*. In: *Literární noviny*, roč. XVI, 1967, č. 22, str. 5.
- LANGEROVÁ, MARIE. *Poslední rozhovor s Františkem Grosse*. In: *Kmen*, příloha časopisu *Tvorba*, 1985, č. 37, str. IV.
- LANGHAMMER, JAN. *Nezapomenutelný Zdeněk Mlčoch*. In: *Knižní značka. Spolek sběratelů a přátel exlibris*, 2012, č. 1, str. 12 – 13.
- LANCHNER, CAROLYN. *Robert Rauschenberg*. New York: The Museum of Modern Art. ISBN: 978-0-87070-767-4.
- LEM, STANISLAW. *K Mrakům Magellanovým*. Praha: MF, 1962.
- LIŠKA, PAVEL. *Kubismus a styl*. In: *Český kubismus 1909 – 1925*. Praha: Modernista, 2006.
- LHOTÁK, KAMIL; HÉDERVÁRI, ROBERT; TUČKOVÁ, KATEŘINA. *Můj otec Kamil Lhoták*. Praha: Nakladatelství Vltavín, 2008. ISBN: 978-80-86587-30-1.
- MACHALICKÝ, JIŘÍ; ZEMAN, MARTIN. *František Hudeček*. Praha: Galerie Moderna, 2011. ISBN: 978-80-905061-0-7.
- MALÁT, RADIM. *Zločin v muzeu*. Praha: Olympia, 1970.
- Návrhy stanov SČSVU*. In: *Výtvarná práce*, roč. III, 1955, č. 22, str. 2.
- NOVÁK, LUDĚK. *Osudy figurace*. In: *Výtvarné umění*, roč. XIV, 1964, č. 6-7, str. 271 – 281.
- NOVÁK, LUDĚK. *Tvářící programy českého malířství po roce 1945*. In: *Výtvarné umění*, roč. XV, 1965, č. 4-5, str. 179.
- NÝDL, MIROSLAV. *Současná známková tvorba*. Praha: Odeon, 1978. ISBN: 01-530-78.
- ONDRAČKA, PAVEL. *Teodor Rotrekl. Mementa 60. let*. Brno: Galerie Brno, 2008. ISBN: 978-80-254-1410-1.
- PADRTA, JIŘÍ. *Konstruktivní tendence*. Louny: Galerie Benedikta Rejta, 1966.
- PADRTA, JIŘÍ. *Vasarelyho nová syntéza*. In: *Výtvarné umění*, roč. XVI, 1966, č. 6-7, str. 346 - 358.
- PAROLE, RENE. *Principal Modes of Expression in Op Art*. In: *Graphis*, No. 155, 1970/1971, str. 418 – 425.
- POHRIBNÝ, ARSÉN. *Klub konkrétistů*. Praha: Kant, 1997. ISBN: 80-901903-7-5.
- POHRIBNÝ, ARSÉN. *Klub konkrétistů po dvaceti letech. II*. In: *Výtvarný život*, 1991, č. IV, str. 33 – 41.
- PETROVÁ, EVA. *Domov, svět, vesmír*. In: *Ateliér*, roč. III, 1990, č. 13, str. 8.
- PETROVÁ, EVA. *František Gross*. Praha: Nakladatelství Vltavín, 2004. ISBN: 80-86587-10-X

- PETROVÁ, EVA. *František Hudeček*. Praha: Nakladatelství Vltavín, 2004. ISBN: 80-86587-08-8.
- PETROVÁ, EVA. *František Hudeček*. Praha: Obelisk, 1969.
- PETROVÁ, EVA a kol. *Skupina 42*. Praha: Nakladatelství Akropolis a GHMP, 1998. ISBN: 80-85770-67-9.
- PETROVÁ, EVA. *Trasa*. Litoměřice: Severočeská galerie, 1991. ISBN: 80-8590-09-0.
- PONIZ, MICHAL; RAJČAN, PAVEL. *Konfrontace. Československý a polský filmový plakát*. Praha: Pro plakát, 2010. ISBN: 978-80-254-8641-2.
- POSPISZYL, TOMÁŠ. *Skála, Skála, Skála. Výtvarné práce tří generací*. Rakovník: Rabasova galerie, 2008.
- PRIMUSOVÁ, ADRIANA; KLIMEŠOVÁ, MARIE. *Skupina Máj 57. Úsilí o uměleckou svobodu na přelomu 50. a 60. let*. Praha: Správa Pražského hradu, 2007.
- PROŠEK, JOSEF. ŘEZÁČ, JAN. *Snad Praha*. Praha: Arfoto, 1999. ISBN: 80-86085-34-1
- Příběhy bílé a černé*. Praha: Národní galerie v Praze, 1996.
- Skupina RADAR*. Praha: Svaz Československých výtvarných umělců, 1961.
- RADAR*. Praha: Svaz Československých výtvarných umělců, 1964.
- red-. *Z pražských výstav - únor*. In: Výtvarné umění, roč. IX, 1959, č. 3, str. 135.
- red-. *Pražské výstavy*. In: Výtvarná práce, roč. XI, 1961, č. 12, str. 8-9.
- red-. *Pražské výstavy*. In: Výtvarná práce, roč. XIII, 1963, č. 5, str. 8.
- ROTREKL, TEODOR; ROTREKLOVÁ, TAMARA. *Obrazy – kresby – grafika – gobelíny. 1923 - 2003*. Brno: Orego, 2004.
- RYŠKA, PAVEL. *M+L+K = radost z kresby*. In: Živel, 2013, č. 36.
- SIBLÍK, JIŘÍ. *Vasarely a Slováci*. In: Výtvarný život, 1989, č. 3, str. 44 – 47.
- SLAVICKÁ, MILENA. *UB. Studie, rozhovory, dokumenty*. Praha: Nakladatelství Gallery a Gema Art, 2006. ISBN: 80-86990-07-9.
- SMAHELOVÁ, JANA. *Josef Prošek*. Praha: FAMU, katedra fotografie 1969. Nepublikovaná magisterská práce.
- STANOVSKÝ, VLADISLAV. *Bartoš+Mlčoch = výstava*. Praha: Výstavní síň Lid. demokracie, 1962.
- STANOVSKÝ, VLADISLAV. *O sochařích a sochařství. Hovoříme s Jindřichem Wielgusem*. In: Kultura, roč. VI, 1962, č. 5, str. 1.
- STANOVSKÝ, VLADISLAV. *Teodor Rotrekl – Dobývání skutečnosti. Výstava obrazů a grafiky 12. 11. – 12. 12. 1965. Průvodce výstavou*. Praha: SČSVU, 1965.
- SYLVESTROVÁ, MARTA a kol. *Český filmový plakát 20. století*. Brno: Moravská galerie, 2004. ISBN: 80-7027-125-6.
- SYLVESTROVÁ, MARTA. *Teodor Rotrekl. Grafický design, science fiction a fantasy*. In: Typographia, 2009, č. 6, str. 24 – 25.
- SŮVA, JIŘÍ. *Vyvdorované plastiky*. In: Pochodeň 1972, č. 94, str. 4.

- ŠETLÍK, JIŘÍ. *Bilance československého sochařství*. In: *Výtvarné umění*, roč. XV, 1965, č. 4- 5, str. 145 - 167.
- ŠETLÍK, JIŘÍ (ed.): *Počátky činnosti tvůrčích skupin a jejich význam*. In: *Česká kultura na přelomu 50. a 60. let*. Sborník konference. Praha: GHMP, 1988.
- ŠETLÍK, JIŘÍ (ed). *Václav Bláha-Život s knihou*. Praha: Kant, 2006. ISBN: 978-80-86970-27-1.
- ŠETLÍK, JIŘÍ. *Výtvarný básník Václav Bláha*. In: *Ateliér*, roč. XVI, 2003, č. 13, str. 4.
- ŠEVČÍK, JIŘÍ; MORGANOVÁ, PAVLÍNA; DUŠKOVÁ, DAGMAR. *České umění 1938 – 1989. Programy, kritické texty, dokumenty*. Praha: Academia, 2001. ISBN: 80-200-0930-2.
- ŠKRANC, PAVEL. *František Hudeček. Výběr z díla*. Kroměříž: Muzeum Kroměřížska, 1985.
- ŠMÍD, JIŘÍ. *Tvůrčí skupina Radar*. In: *Rudé právo*, roč. 44, 2. 6. 1964, č. 152, str. 5.
- ŠTEFÁNKOVÁ, JANA. *Procházky Prahou*. Praha: Albatros, 1980.
- ŠTRAUS, TOMÁŠ. *Op-art*. Bratislava: Slovenský fond výtvarného umění, 1969.
- ŠTUKA, IVO; ROTREKL, TEODOR. *Šest dní na Luně I*. SNDK, 1963.
- TOMSOVÁ, LENKA. *Jak se zdobí hotel*. In: *Ateliér*, roč. 1, 1988, č. 8, str. 1 a 8.
- TUČKOVÁ, KATEŘINA. *František Hudeček a jeho tematické východisko v předskupinových kresbách z let 1930 - 1941*. In: *Tvar*, roč. 15, 2004, č. 4, str. 2.
- TUČKOVÁ, KATEŘINA. *Konstruktivní tendence v díle Františka Hudečka*. Nepsaný rukopis. Text I. atestace, Ústav pro dějiny umění Univerzity Karlovy, 2007.
- TUČKOVÁ, KATEŘINA. *Ohlédnutí za dílem Dobroslava Folla*. Praha: Nakladatelství Vltavín, 2008. ISBN: 978-80-86587-28-8.
- TUČKOVÁ, KATEŘINA. *Otto Sukup: socha*. Praha: Nakladatelství Vltavín, 2007.
- TUČKOVÁ, KATEŘINA. *Radim Malát*. Praha: Nakladatelství Vltavín, 2007. ISBN: 80-86587-26-6.
- Tvůrčí skupina Radar*. Pardubice: Východočeská galerie v Pardubicích, 1963.
- Tunel do pozítří*. Výbor z anglických a amerických vědeckofantastických povídek. Praha: SNDK, 1967. ISBN: 13-098-67
- TYLOVÁ, OLDŘIŠKA. *Výtvarné svědectví Milady Mikulové*. In: *Výtvarná kultura*, roč. IX, 1986, č. VI, str. 49 – 52.
- TYPLT, JAROMÍR: *Ladislav Živr*. Praha: Kant, 2013. ISBN: 978-80-7437-029-8.
- VACHTOVÁ, LUDMILA. *Dopis bez známky*. In: *Výtvarná práce*, roč. XIII, 1965, č. 20, str. 5-8.
- VASARELY, VICTOR; MARNE, ANNET SUR. *Victor Vasarely*. In: *Graphis*, No. 12, 1965. str. 460-465.
- VENCL, SLAVOMIL. *Česká exlibris. Historie a současnost*. Praha: Hollar, 2000.
- WOLF, VERONIKA. *Čeští a slovenští umělci na Bienále v Benátkách 1920 – 1970*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN: 80-224-1169-5.
- ZAVADIL, JAN. *Konstruktivismus*. *Technický obzor*, roč. 54, 1946, č. 7/8, str. 22-24.
- ZÍVR, LADISLAV. *Konfese*. Brno: Host, 1997. Sestavil Jaromír F. Typlt.
- ZYKMUND, VÁCLAV. *František Gross*. In: *Výtvarné umění*, roč. XV, 1967, č. 5, str. 210.